

Aktuálne problémy európskeho poľnohospodárstva vyplývajúce z klimatických zmien

Actual problems of European Agriculture resulting from climate change.

Ivan Takáč – Pavol Schwarcz

Summary

The aim of the article is to provide an overview of actual problems of European Agriculture resulting from climate change. Adaptation and resilience is a long-term process that needs to be developed in the coming decades, depending on how climate trends will develop. In this process it is important to continue to involve the agricultural community in discussions about adaptation needs and share best practice, since changes at farm level are a key component of adaptation.

Key words

Climate change, adaptation, crisis situations, EU agriculture

---

Úvod

V súčasnosti sú klimatické zmeny považované za jeden z najväznejších environmentálnych, spoločenských a hospodárskych problémov, pred ktorými ľudstvo stojí.

Teplota v Európe sa v uplynulom storočí zvýšila takmer o 1°C, čo je rýchlejšie zvyšovanie teploty, ako je celosvetový priemer. Väčšia časť tohto nárastu teploty nastala za posledných 50 rokov. Hoci sa to nemusí javiť ako niečo dramatické, tento trend už výrazne ovplyvnil mnohé fyzikálne a biologické systémy (voda, biotopy, zdravie), ktoré sa stávajú zraniteľnejšími.

Materiál a metódy

V príspevku sumarizujeme aktuálne otázky klimatickej zmeny a adaptačnej schopnosti poľnohospodárskeho sektora v rámci EÚ. Vychádzame z kľúčových dokumentov prijatých na európskej úrovni, syntetizujeme ich a prinášame aktuálny celkový prehľad o danej problematike. Príspevok bol riešený aj v rámci projektu VEGA č. 1/0357/08.

Výsledky a diskusia

Zmena klímy stavia globálnu výzvu zvyšujúcej sa poľnohospodárskej výroby vzhľadom na udržanie tempa s predpokladaným rastom populácie, zabezpečením dodávok potravín a

udržaním vidieckeho živobytia pri zachovaní vysokých noriem ochrany životného prostredia na celom svete do nového svetla.

V oblastiach sveta položených v nižších zemepisných šírkach, kde sa nachádza väčšina rozvojových krajín, aj minimálne dodatočné oteplenie zníži výnosy plodín a spustí vyššiu variabilitu týchto výnosov, čo bude mať vážne negatívne dôsledky na miestne zabezpečenie dodávky potravín. Negatívne vplyvy na poľnohospodárske výnosy sa ešte zhoršia častejšími extrémnymi výkyvmi počasia. Táto situácia s najväčšou pravdepodobnosťou zvýši závislosť od dovozu potravín a počet ľudí ohrozených hladom.

Vo vyšších zemepisných šírkach sa v nasledujúcich niekoľkých desaťročiach predpokladá prevládajúca zvýšená produktivita. Napriek regionálnym zmenám vo výrobe, nebude v nasledujúcich dvoch alebo troch desaťročiach ohrozená celková globálna produkcia potravín a predpokladá sa, že udrží tempo so zvyšujúcim sa potravinovým dopytom rastúcej svetovej populácie. V existujúcich prognózach sa však neberú vždy do úvahy niektoré riziká spojené s extrémnymi poveternostnými prejavmi a výskytom škodcov a chorôb, ktoré by zhoršili súčasný obraz týkajúci sa klimatických vplyvov na produktivitu v rozvojových aj rozvinutých krajinách. Navyše v druhej polovici tohto storočia môže globálna poľnohospodárska produktivita začať klesať.

Kombinácia zmien v potenciále poľnohospodárskej výroby v rôznych regiónoch sveta a zvýšený výskyt extrémnych výkyvov počasia by mohli viesť k väčšej variabilite výroby, čím by sa prispelo k zvýšenej nestálosti cien a zmenám v obchodných tokoch.

Väčšina dopadov klimatických zmien na poľnohospodárstvo súvisí s vodou. Nedostatok vody bude mať významný dopad na poľnohospodársku produkciu a na ráz európskej krajiny. Mnohé oblasti, najmä v južných krajinách EÚ, používajú už celé stáročia zavlažovanie ako súčasť svojej poľnohospodárskej tradície – no budú musieť prehodnotiť svoje techniky zavlažovania. Poľnohospodárstvo musí tiež zlepšiť hospodárenie s vodou a znížiť straty vody. Nepriaznivé účinky možno v súvislosti s vyššími teplotami a vlhkosťou očakávať aj následkom pravdepodobného zvýšenia výskytu a intenzity existujúcich drobných škodcov, buriny a rôznych chorôb. Tieto účinky sa budú pravdepodobne veľmi líšiť v závislosti od regiónu. Očakávané klimatické zmeny ovplyvnia úroveň a nestálosť výnosov plodín a z dlhodobého hľadiska sa môže pestovanie niektorých poľnohospodárskych plodín posunúť do severnejších zemepisných širok.

Adaptácia poľnohospodárstva na zmeny klímy

Členské štáty EÚ sú v rôznych štádiách prípravy a vývoja vnútroštátnych

adaptačných stratégií, ktoré zahŕňajú aj poľnohospodársky sektor. Adaptačné stratégie môžu rozšíriť informovanosť poľnohospodárov o plánovaných zmenách, podporiť včasné kroky a uľahčiť vhodné reakcie a riešenia s dlhodobou realizovateľnosťou. Sociálni partneri v poľnohospodárstve môžu podporovať takéto adaptačné stratégie a mali by byť do tohto procesu zainteresovaní.

Činnosti adaptácie na úrovni sektora môžu zahŕňať:

- identifikovanie ohrozených oblastí a sektorov a zhodnotenie potrieb a možností prechodu na iné plodiny a odrody ako reakcie na klimatické trendy,
- podporu poľnohospodárskeho výskumu a experimentálnej výroby zameraných na selekciu plodín a vývoj odrôd, ktoré sa najlepšie prispôbia novým podmienkam,
- vybudovanie adaptačnej schopnosti prostredníctvom zvyšovania informovanosti a poskytovania smerodajných informácií a poradenstva o riadení hospodárstva,
- zvýšené investície na zlepšenie účinnosti závlhovej infraštruktúry a technológií využívania vody, ako aj na riadenie vodných zdrojov,
- rozvoj závlhových plánov založených na dôkladnom hodnotení ich vplyvu, budúcej dostupnosti vody a potreby vody rôznych používateľov, pri zohľadnení rovnováhy medzi dopytom a ponukou,
- rozvoj nástrojov riadenia rizika a krízového riadenia na vysporiadanie sa s hospodárskymi dôsledkami udalostí spôsobených zmenou klímy.

Súhrn

Adaptácia predstavuje dlhodobý proces, ktorý sa potrebuje rozvinúť v nasledujúcich desaťročiach podľa toho, ako sa budú vyvíjať klimatické trendy, a ktorý sa buduje na základe narastajúcich poznatkov a praktických skúseností. V rámci tohto procesu je dôležité aj naďalej zapájať poľnohospodárske komunity do diskusií o adaptačných potrebách a podeliť sa o osvedčené postupy, keďže zmeny na úrovni hospodárstva sú kľúčovou zložkou adaptácie.

Kľúčové slová

Klimatické zmeny, adaptácia, krízové situácie, poľnohospodárstvo EÚ

Literatúra:

1. Adaptácia na zmenu klímy: výzva pre európske poľnohospodárstvo a vidiecke oblasti, pracovný dokument útvarov Komisie pripojený k Bielej knihe o adaptácii na zmenu klímy, 2009
2. Poľnohospodárstvo EÚ – riešenie problémov vyplývajúcich z klimatických zmien, Európska Komisia, Generálne riaditeľstvo pre Poľnohospodárstvo a Rozvoj vidieka, Európske spoločenstvá, 2008

Kontakt:

Ing. Ivan Takáč, PhD. Katedra európskych politík FEŠRR SPU v Nitre
e-mail: ivan.takac@gmail.com

doc. Ing. Pavol Schwarcz, PhD., Katedra európskych politík FEŠRR SPU v Nitre
e-mail: pavol.schwarcz@uniag.sk

Oponent: Ing. Milan Fil'a, PhD